СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 244. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 22-го жовтня 1941. No. 244. Jersey City, N. J., Wednesday, October 22, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ГОЛ ГОСТРО ОСУДЖУЄ НАПАД НА „КЕРНІ"

ВАШИНГТОН. — Торпедування американського нищівника „Керні" здогадливою німецькою підводною лодкою викликало сильний протест з боку Кордела Гола, секретаря стейту. Даючи на пресовій конференції вияснення щодо цеї справи, Гол заявив, що американський уряд не думає вносити жадного протесту до німецького уряду, бо „ніхто не посилає дипльоматичної ноти до міжнародного розбишаки". Він твердив, що Німеччина не тільки що не хоче допустити ніяких кораблів на високі води, але при помочі насильства й застрашування старається прогнати з моря всі держави, щоб промостити собі шлях до світового панування.

Деякі опозиційні лідери, ось як сенатор Д. Воллш, демократ з Месечусетс, критикують уряд та твердять, що інцидент з „Керні" повинен відчинити очі американському народови на цю небезпеку, в яку входить Америка.

ЖЕРТВИ „КЕРНІ" ЗГИНУЛИ ЗА СВОБОДУ — КАЖЕ НАКС

НОРФОЛК (Вірджінія). — Полк. Ф. Накс, секретар маринарки, говорячи при інавгурації нового літаконосця „Горнет", заявив, що моряки, які згинули на торпедовім нищівнику „Керні", впали як борці за свободу й тим спричинилися до збільшення надії на остаточну перемогу.

ТРЬОХ РЕПУБЛИКАНЦІВ ПРОПОНУЄ УНЕВАЖНЕННЯ НЕВТРАЛЬНОСТЕВОГО ЗАКОНУ

ВАШИНГТОН. — Трьох републиканських сенаторів, а саме Бріджес (Ню Гемшайр), Остин (Вермонт) й Гурней (Савт Дакота) внесли наглий внесок в сенаті в справі цілковитого уневажнення Невтральностевого Закону. Рух цей републиканської меншости прийшов якраз в тому часі, коли більшість републиканців ставить дальшу опозицію проти будької зміни згаданого закону. Кажуть, що за тим рухом стоїть Вендел Вилки.

ГАРИМАН ЗВІТУЄ РУЗВЕЛТОВИ

ГАЙД ПАРК (Н. Й.). — Президент Рузвелт приняв на 3-годинній конференції А. Гаримана, голову американської делегації на московську конференцію, який здав голові держави точний звіт про наради в Москві та передав свої вражіння з побуту в СССР. Гариман мав сказати, що „московська ситуація вдоволяюча" та що большевики добре тримаються. Гариман негайно відлетів літаком до Вашингтону, де має важні наради в департаменті війни й маринарки. Сподіються, що президент або Гариман скажуть незабаром, що Америка задумує зробити, щоб негайно допомогти Советському Союзови.

КНЯЗЬ І КНЯГИНА ВИНДЗОРУ В НЮ ЙОРКУ

НЮ ЙОРК. — Князь і княгиня Виндзору прибули на кількаденний побут до Ню Йорку та заїхали до відомого готелю Валдорф-Асторія. Ці відвідини мають чисто приватний характер, тому то крім репортерів та фотографів і кількох приятелів, вони не принимають жадних офіційних візит. Князь і княгиня стараються бути якнайбільш свобідні від всяких офіційних принять та урочистостей, тому й по місті вони ходять свобідно, оглядаючи Ню Йорк та його величаві склепи.

АРГЕНТИНСЬКА ДЕЛЕГАЦІЯ КОНФЕРУЄ З ДАЄСОМ

ВАШИНГТОН. — До столиці прибула аргентинська делегація на чолі з д-ром Раулем Табордою, послом та головою конгресового комітету для розсліду не-аргентинської діяльности. Згадана делегація має обмінятися відповідними інформаціями з конгресменом Мартином Даєсом. Таборда заявив, що Аргентина є центром гітлерівської діяльности, та що німецький амбасадор є головним провідником цеї протиаргентинської діяльности. Хоч його комітет домагався його видалення, то аргентинський уряд не послухав цеї ради й німецький амбасадор далі сидить в Аргентині, кінчив д-р Таборда.

КНИЖКОВА ВИСТАВКА В БОСТОНІ

БОСТОН (Масс.). — В „Бостон Гарден" відчинено 5. з черги книжкову виставку, яка пройде цього року під кличем „Це є мій рідний край" та буде присвячена головно вивченню і пізнанню Америки. Виставка матиме 12 культурних полудневих і вечірних програм, на яких виступить 75 знаних американських авторів і авторок. Між першими промовцями будуть Вилієм Л. Шайрер, автор „Берлінського Дневника", Доглас Міллер, автор книжки „Не можна робити бизнесу з Гітлером" й др.

АПЕЛЬ АМЕРИКАНСЬКОГО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА

НЮ ЙОРК. — Норман Г. Дейвіс, президент Американського Червоного Хреста, виступаючи з промовою на обіді добровільних робітників А. Ч. Х. в готелі Валдорф-Асторія, заявив, що в листопаді кожний американець і американка мусить відповісти на заклик А. Ч. Х. та жертвувати на потреби цеї гуманітарної організації. Хоч фонди Червоного Хреста постійно зростають, говорив Дейвіс, проте великі запотребування помочі жертвам війни можуть підняктувати окрему збіркову кампанію для тих, що потребують американської помочі. На обіді відчитано телеграму від англійської королеви Елизавети, яка є головою Британського Червоного Хреста й яка дякувала американцям за щедру допомогу англійському народови.

КЕРЕНСЬКИЙ ШУКАЄ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПОМОЧІ ДЛЯ СТВОРЕННЯ „НОВОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ РОСІЇ"

Карл фон Віган, кореспондент „Ню Йорк Джорнал-Амерікен", пише з Шангаю, що згідно з білогвардійськими московськими чинниками на Далекому Сході, А. Керенський, б. голова Російського Тимчасового Правительства в 1917. р., веде переговори з американським урядом в справі встановлення „нової демократичної Росії" після сподіваного розвалу комуністичної держави. Керенський сподівається, що Гітлер скоро побє Сталіна, а тоді прийде нагода творити „нову демократичну Росію". В тій цілі Керенський мав увійти в контакт з московськими національстичними організаціями на Далекому Сході, головно в Шангаю й Харбіні.

Одначе, пише Віган, досі німці ще не виробили докладного пляну, як треба зорганізувати підбитий Советський Союз та чи розбивати його на ряд національних держав. Одне певне, пише він, що не буде повороту династії Романових, як теж звороту дібр б. царської аристократії; краєм буде правити цивільна адміністрація під надзором німців; колхози остануть ненарушені поки не буде вирішена справа приватної власности селян.

ДАЛЬШІ ВІСТКИ З ОКУПОВАНОЇ НІМЦЯМИ УКРАЇНИ

„Офінор" про смерть М. Сціборського й О. Сеника-Грибівського

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Українське новинкарське бюро „Офінор" у своєму бюлетені ч. 232, під датою 10. вересня 1941. р., подає наступне: „В останній момент наспіла зо Львова вістка про згін в Житомирі 30. серпня чільних провідників ОУН ПП. М. Сціборського та О. Сеника-Грибівського. В повідомленні коротко зазначено, що впали вони від братовбивчої кулі з руки Козія".

Шкоди заподіяні знищенням „Дніпрельстану"

Те саме бюро подає, що заподіяні шкоди знищенням „Дніпрельстану" є величезні та представляють невимовну втрату для українського господарського життя. Відступаючи на схід за Дніпро, Совети висадили в повітря греблю Дніпрогезу, довгу на 750 метрів (високу на 37 і пів метрів) і в такий спосіб спричинили небувалу повінь, яка знищила десятки сіл та поважно ушкодила низові міста як Запоріжжа, Каховка, Нікопіль і Херсон. Як показується, цей акт не оправдують жадні стратегічні причини, бо велитенське озеро було більшою перешкодою для німців як сама ріка, яка в тому районі часто не переходить 175 метрів ширини. Большевикам ходило про знищення енергії, яку уживали українські промислові центри в тій околиці.

СОВЄТИ ДЕЩО СПИНИЛИ НАСТУП НІМЦІВ НА МОСКВУ

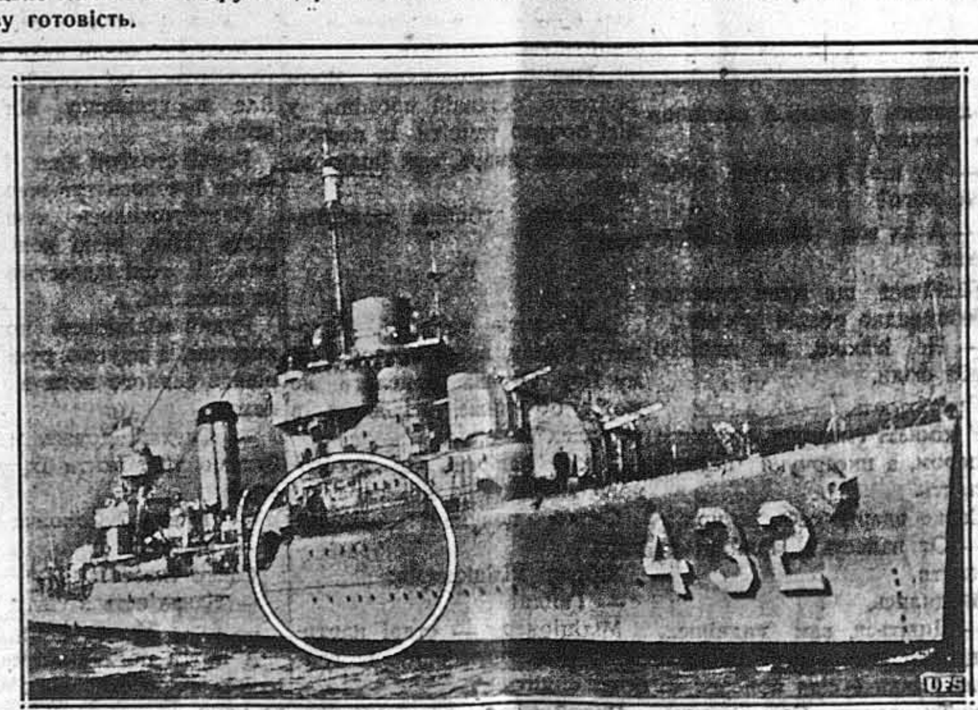
Як виходить з советських звідомлень, советським військам вдалось на 24 години спинити дальший наступ німецьких військ. Чи їм далі вдасться видержувати німецький напір — невідомо. Советські власти закликають людей, щоб підготовлялись до безпосередньої зудари з ворогом, бо ворог насилає на фронт все нові скріплення. Німці також тяжко бомбардують Москву з повітря. З літаків, як подають советські звідомлення, німці скидають парашутистів, яких завданням є знищити комунікаційні засоби.

НІМЦІ БИТВУ ЗА МОСКВУ ОВИВАЮТЬ ТАЙНОЮ

Німецькі звідомлення не говорять нічого конкретного про вислід боротьби на московськім фронті. Фронтова лінія, кажуть вони, знаходиться в плиннім стані. Також зазначують, що їхні літаки бомбардують на масову скалю Москву, це є, примінюють до неї того роду повітряні налети, якими вони у свій час бомбардували Варшаву, Ротердам і Лондон. В околицях Ростова вони здобули місто Горлівку. Щодо ленінградського фронту, то після всякої правдоподібности, кажуть німці, їх війська не будуть штурмувати міста, бо це понесло великі втрати, а залишать те місто в такім стані, в якім воно знаходиться нині, аж доки воно не вичерпається само зо середини.

ОЖИВЛЕНІ БОЇ В ЛІБІЇ

В північній Африці, як подають вістки з Каїра (Єгипет), слідне оживлення на фронті. Британські війська роблять гарячкові приготування до зудару, який, за авторитетними джерелами, вже в скорім часі мусить наступити, бо з зимою в Африці наступлять холодніші часи. В літі там страшенна спека. Покищо обі сторони, це є британійська з одного боку, а німецько-італійська з другого, роблять малі підізди на ворога, щоб переконатися про його боєву готовість.

ЖЕРТВА НІМЕЦЬКОГО НАПАДУ. — У політичному житті Злучених Держав найбільше уваги звертає тепер справа торпедування американського воєнного корабля типу „дістроєр" Карні. Донесення воєнної фльоти каже, що зо залоги корабля пропало без сліду 11 моряків. Подія сталася яких 350 миль на південний захід від Ісляндії. Каже уряд, що напасником був без сумніву німецький підводний човен.

Кружок на світлині показує частину корабля, де правдоподібно вдарила торпеда.

КУЙБИШІВ—НОВА СТОЛИЦЯ СОВЄТІВ

КУЙБИШІВ. — Советська влада перенесла свою столицю з Москви до Куйбишева, давної Самари, положеної над Волгою. Туди перенеслись також всі чужинецькі дипльомати, включаючи американського амбасадора Стайнгарда. Стайнгард, разом з цілим персоналом американської амбасади, їхав поїздом з Москви до Куйбишева пять і пів днів, хоч віддаль виносила біля 500 миль. Чому так довго забрала та подорож — невідомо. Догадуються, що причиною могло бути це, що залізничий шлях завалений військами й іншими транспортами, їдучими на фронт до Москви. Куйбишів положений троха на полудне від Казаня, куди, як доносили перші вістки, раніше вибирався советський уряд. З Куйбишева йдуть добрі получення на схід і полудне. На Волзі є розвинена добра річна плавба до Каспійського моря, а звідтам залізницею далі на Близький Схід. В деяких колах говорять, що Сталін також вже виїхав з Москви, але він не осяде на стало в Куйбишеві, тільки зробить свою кватиру в рухомім панцернім поїзді.

НОВА „РУМУНСЬКА ПРОВІНЦІЯ" З ОДЕСОЮ.

ЛОНДОН. — За порозумінням німців Румунія влучила місто Одесу до своїх територій. Разом з Одесою прилучено до Румунії також більшу околицю, окружаючу місто. Ту околицю Румуни назвали „Транснестрії", себто „Задністрянщина". В Одесі урядуватиме румунський губернатор.

РИМ. — Адольф Гітлер вислав молодому румунському королеви Михайлови гратуляційну депешу з нагоди захоплення міста Одеси і влучення цього міста разом з цілою околицею до румунської держави. В телеграмі Гітлер між іншим заявив: „Здобуття Одеси перейде до історії як один з великих трійомфів румунської зброї".

РУМУНИ ЗАХОПИЛИ ОДЕСУ БЕЗ БОЮ.

ЛОНДОН. — Бюро Ройтера приносить вістку, що румунські війська увійшли до міста Одеси довго після того, як советські війська цілковито опустили місто. Місто, внаслідок облоги було дуже зніщене. Німецькі літаки до тої міри недопускали через море довозу до міста, що воно було цілковито виголоджене. Щойно добре переконавшись, що міста ніхто не обороняє, румунські війська увійшли до міста.

НІМЦІ ВЕРБУЮТЬ ПОЛЯКІВ ДО ПРИМУСОВОЇ ПРАЦІ.

КРАКІВ. — В Польщі відчувається великий брак робучих рук. Знищений війною край потребує відбудови. Але також німецькі окупаційні власти забирають всіх поляків, здібних виконувати яку небудь працю, до свого промислу. Брак робітників такий великий, що німецький міністер праці, д-р Лей, звелів примусово забирати польських жінок і мужчин, та відставляти їх на роботи до Німеччини. Німці носяться тепер з думкою, щоб забирати польських дівчат в віці від 13 до 15 літ і навіть їх примусово відсилати на службу до німецьких родин. Плата поляків виносить пересічно одну третю платні німецького робітника.

СКРИТЕ ВБИВСТВО НІМЕЦЬКОГО КОМАНДАНТА.

НАНТЕС (Франція). — Невідомий вбивник підчас летунського затемнення напав на німецького команданта згаданого міста, підполковника Фрідріха Гольца і вистрілом з револьвера положив його трупом. Опісля він втік і хоч за ним розведено енергійні розшуки, його не знайдено. Німецька влада заповіла гострі репресії.

НАПАДИ НА ПРЕЗИДЕНТА РУЗВЕЛТА.

БЕРЛІН. — Німецька преса гострими словами нападає на президента Рузвелта і знов закидає йому підбурхування до війни. Ці напади німецька преса безпосередньо звязує з торпедуванням „Кернія". Німецькі кола говорять, що це таки неправда, що німецька субмарина напала на „Кернія" і його сторпедувала. Це все видумка, потрібна для президента Рузвелта, щоб втягнути Америку до війни. Президент Рузвелт в очах німецької преси „виавансував" на перше місце світового „підбурхувача." Передтим те перше місце займав премієр Чорчил. Німецька преса говорить, що якби не Рузвелт, який заохочував европейські краї до опору, то війни взагалі не булоб. Зокрема не булоб війни з Советами, якби не Рузвелт, кажуть німці. Німецька преса заключує, що всі ті німці, що то дуже лякались вступлення Америки до війни, повинні перестати далі побоюватись, бо Америка фактично вже є в війні.

ПРЕМІЄР ТОЙО ПРО ПОЛОЖЕННЯ В КИТАЮ.

ТОКІО. — Новий японський премієр Тойо зробив третю офіційну заяву після того, як перейняв уряд премієра. В тій заяві він сказав, що Японія мусить за всяку ціну покінчити „справу в Китаю", як японці називають свою війну з Китаєм. Та війна, казав Тойо, робить перешкоди в створенні нового ладу на Далекім Сході і в привернені добробуту. Але те покінчення, говорив Тойо, мусить опиратись на національній силі Японії. Тому він взявся до осягнення вершка боєвої готовости японської нації. Водночас Тойо заявив, що Японія не зірвала переговорів з Америкою й далі пробуватиме осягнути замирення.

ВИСЕЛЮВАННЯ ЖИДІВ.

БЕРЛІН. — Німецька влада заявила, що вона вишле з Берліна на новоздобуті на сході терені 55,000 жидів. Їм буде дозволено взяти зо собою лиш по одним убранні, по кілька сорочок і хусточок.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить пеилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Поставили Нарівні

На конвенції Американської Федерації Праці обговорювано між іншим теж і відношення Америки до СССР, а зокрема американську допомогу Советам в боротьбі з Гітлером. Робітничі делеґати заявились за повну допомогу Великій Британії й її союзникам. Вони теж зазначили, що розуміють допомогу Советам в такий спосіб, що хочуть допомогти народам, що входять в склад СССР, оборонити свої землі перед націстівським наступом. Та цеї допомоги не можна ніяк брати в такому розумінню, що ось Америка вже звязує себе з Росією, що вона вже глядить поблажливіше на комунізм. Комуністичні науки і практики вважаються надалі для американського життя таксамо небезпечними тепер, як ними були в минулому.

Резолюційний комітет висказав оте все отверто й відважно, заявляючи, що перемога Сталіна в Европі булаб для свобідних установ в такій самій мірі катастрофальною, як і перемога Гітлера.

Замітне те, що проти таких резолюційних проєктів не піднявся на конвенції Американської Федерації Праці ні один голос спротиву. Значить, що це є однодушна думка.

Звертаємо увагу на ці ухвали, бо большевики зачали дуже хитро й підступно використовувати теперішню воєнну ситуацію на те, щоб ставити Сталіна в тіни, а висувати тільки Гітлера як одинокого ворога демократії і напасника. І як хто говорить інакше і звертає увагу на злочини, поповнені червоною Москвою і Сталіном, то зараз такого пятнується „гітлерівцем". Ось тому це таке важне, що Американська Федерація Праці, попираючи допомогу воюючим проти Гітлера, пригадує робітництву і всьому громадянству ту небезпеку, яка грозить американському життю з боку розкладової большевицької аґітації, зверненої проти американського способу думання і правління. Отже воюючи з націзмом, не можна забувати за большевицьку язву, яка вже наробила великої шкоди Америці, а зокрема зорґанізованому американському робітництву. Особливо це повинні памятати українські робітники, бо їх большевицько-московські ступайки найбільше баламутять як допомогою так і тим „визволенням", що його приніс Сталін українським землям. Ми теж за те, щоби збирати і дати якнайбільшу допомогу бідному українському, чи іншому народови, що падає жертвою війни і аґресій, якби ми тільки могли звідси ту допомогу тим нещасливим доставити. Але така допомога не може мати нічого спільного з якимсь вибілюванням большевизму, який був і далі є прокляттям для українського набоду і буде ним певно й для американського народу, якщоб це прокляття поширило свою бладу на американську землю, використовуючи те, що Америка тепер дає Советам допомогу як союзникови в боротьбі з Гітлером.

Довкола Покінчення Війни

Фреда Атлей, родовита англійка, письменниця і журналістка, що тепер перебуває в Америці, написала до журналу „Камон Сенс" статтю під заголовком „Чи світ мусить себе знищити?", яку в поширенім виді передав „Рідерс Дайджест". У тій статті Атлей дораджує Британії і Німеччині замиритись. Вона каже, що готово таке вийти, що ті американці, які є за ізоляцію і проти втручування Америки до европейської війни, можуть колись показатись більшими приятелями Британії, ніж ті, що є за продовжування війни і за вступлення Америки у війну по боці Британії. Ось те своє твердження вона арґументує в той спосіб:

Британія не може виграти цеї війни. Коли німці не можуть перейти 20 миль широкого Англійського каналу, щоб наїхати Англію, то й англійці також не зможуть перейти того самого каналу, щоб наїхати европейський континент. Деякі американці говорять, що коли Німеччина переможе Британію і забере її фльоту, то вона при помочи тої фльоти наїде західню півкулю. Але, як можна повірити, щоб німці при помочи британської фльоти могли переїхати три тисячі миль води, коли британці, які нині є в посіданню цеї своєї фльоти, не можуть переїхати вузького каналу і заатакувати Німеччину?

Німці вірять, що справедливість є по їх боці. Вони бояться другого Версаю і тому будуть боротись до останньої каплі крови. Навіть ті, що ненавидять Гітлера, будуть боротись проти всіх ворогів за перемогу Німеччини, каже Атлей. А коли ходить про повстання серед підбитих німцями народів, то фактом є це, що зголоднілі народи не видають з себе героїв. Навпаки, виморені люди тратять охоту до боротьби й обертаються в духових жебраків.

Америка і Британія не витворюють стільки зброї, що Німеччина. Німеччина вже до війни мала велику скількість літаків і інших воєнних машин. Тепер вона підбила чужі народи, разом з їхніми фабриками, копальнями і іншими джерелами сирівців. Німеччина, каже Фреда Атлей, з самої Франції витискає нині більше воєнних матеріялів, ніж Британія дістає від Америки.

Якби Британія тепер помирилась з Німеччиною, то вона бодай врятувалаб свою імперію, свої кольонії і доміниї. Британія, всеодно, до війни не була дуже звязана з континентом. До війни чільні британські провідники, серед них Чорчил і Біверброк, проповідували таку політичну думку, щоб зовсім від Европи відгородитись. А коли вони хотіли це зробити до війни, то чому вони не малиб цього зробити тепер?

Краще залишити Гітлерови Европу, щоб він у ній господарив, поки його господарка не обридне самому німецькому народови. Мораль німецької нації є джерелом сили Гітлера. Зі страху перед прогрою, німецька нація нині скупчується в одну велику силу. Як Гітлер вийде переможцем і війна зупиниться, відозвуться в німецькій нації сили, що противні гітлеризмови. Німці, каже Атлей, є такі самі люди, як ми всі. І тому теж і їм мусить обриднути деспотизм, пролиття крови, ненависть і т. п. В мирних часах відозветься краща сторінка німецької душі й вона підкопає силу Гітлера.

Та як війна буде далі тривати, то Гітлер таки підібе Англійські острови і знищить цілу Британську імперію. Тоді все пропаде.

У заключенню, Атлей прохає американців, щоб не заохочували англійців до війни сповидними обіцянками помочі. Бо тої помочи вони їй в належній скількости дати не годні. Одним словом, вона не хотілаб, щоб Америка у відношенні до Британії відіграла таку саму ролю, яку відограла Британія у відношенні до Польщі, Норвеґії, та інших народів, яким обіцяла поміч, а опісля тої помочи не дала, або не дала в такій скількости, щоб згадані народи могли врятуватись перед німецькою силою.

Ось так пише Фреда Атлей. Як відомо, вона була довгий час комуністкою. Шість літ тому вона перебувала в Москві, де займала разом зо своїм чоловіком високі державні становища. Але з часом її чоловік попав у неласку Сталіна і він його запроторив на заслання. Роками большевики дурили її, що її чоловік ще живе і що його випустять на волю. Колиж остаточно вона переконалась, що його большевики замордували, вона виїхала з Советів і почала перед світом розкривати злочини Москви. Вона написала книжку під заг. „Сон, який ми загубили" і в тій книжці, на основі особистих обсервацій, розказала світови, що то є большевизм. І в згаданій нами статті вона пише, що „Сталін є більший тиран, ніж Гітлер" і що першого люди ненавидять більше ніж другого. Колиж советський вояк всетаки бореться проти німців, то це доказ, що страх перед чужим наїзником, який хоче автохтонови відобрати його прадідну землю, все є більший, ніж страх перед власним деспотом.

Згаданий місячник, який опублікував ту статтю, зазначує, що в черговім числі буде відповідь на її арґументи.

—o—

Треба признати, що багато з арґументів Фреди Атлей виглядають доволі переконливо. Та вони не переконають тих, що глядять на націвську експанзію іншими очима і не вірять, щоб Гітлер, замирившись тепер з Британією і залишивши під своїм зарядом цілий европейський континент, залишив Британську імперію на довший час у дійснім спокою. Закінчивши війну він зараз візьметься за будування боєвих кораблів. За 5 до 10 літ він матиме їх таку велику скількість, що Британія автоматично стане васалем Гітлера, або змушена буде ставати до нової війни. В цім другім випадку Британія уже не матиме найменшого вигляду на вигру, якщо, на думку Фреди Атлей, вона вже тепер не має такого вигляду. Далі: Розбудувавши боєву фльоту з одного боку, а зорґанізувавши господарку европейського континенту на тоталітарний лад з другого, Гітлер підібе всі світові ринки, включаючи ринки британських кольоній і доміній. В той спосіб матерній англійський краю опиниться перед ступневим голодуванням і корченням до границь його фізіократичних можливостей, які приблизно, два і пів раза менші, від тих можливостей, які дає широка Британська імперія. Іншими словами число анґлійців мусить тоді змаліли з 50 до 20 міліонів. Як виграє Гітлер, то й мораль німецького народу не заломиться, а навпаки, скріпиться. Вигра переконає всіх німців, що Гітлер в своїх пророчих передбачуваннях не помилявся. Він здобув на світі місце для німецького народу і зробив його паном інших народів. Раз защеплений інстинкт панування над іншими не лиш не деґенерується, але поглиблюється і триває нераз віками.

Бльок демократичних потуг розуміє, що німецька воєнна продукція вже осягнула вершок, а британсько-американська щойно в початках. Обчисляють, що в 1943 р. та продукція дорівнає німецькій. Щойно від 1943 р. Британія і Америка постійно здобуватимуть перемогу над німецькою продукцією. Тоді й зачнеться властива і рішальна фаза цеї війни.

Взявши під увагу джерела сирівців, які мають німці і анґльо-саксони, ті сирівці вистануть обом сторонам, щоб воювати десятки літ. Тому мабуть про вислід війни не буде рішати засіб промислових сирівців, тільки засіб людської енергії. Обі сторони напружуватимуть мязи своїх людей, щоб випродукувати якнайбільше воєнних машин, амуніції і інших воєнних продуктів. Німців є коло 80 міліонів, анґльо-саксонів понад 200 міліонів. І це є те головне, що готово заважити на остаточнім висліді цеї війни.

Правда, німці підбили пару сот міліонів інших людей. Але примусовою працею не можна виконувати скомплікованих фахових робіт. Найвище можна виконувати грубу фізичну працю. Ту примусову фізичну працю по німецькім боці, анґльосаксонці можуть легко зрівноважити фізичною працею кількох соток міліонів інших народів, що знаходяться в границях Британської імперії.

Дуже важним чинником залишиться спосібність нищити ворога. Так як нині є, то Німеччині лекше винищувати анлійців, ніж анґлійцям німців та цілий занятий ними европейський континент. Але, коли війна буде продовжатись і Америка приступить до війни, та коли те нищення зачне прибирати чимраз безоглянішi форми, німцям буде далеко тяжче нищити американські промислові центри і посівні поля Америки, ніж анґльосаксонцям німців. Виснаження людських мязів, при постійнім нищенню фабрик і посівної площі, може остаточно повернути перемогу в бік анґльосаксонців. Ось так дивляться на дальшу війну американські і британські штаби. Тому, саме є мала надія, щоб могло прийти до скорого замирення.

В АФҐАНІСТАНІ

Англійський та большевицький уряди вислали домагання до афґаністанського уряду, щоб він видалив зо своєї території німецьких та італійських підданих, які на думку тих урядів, є небезпечними агентами держав „осі" та підготовляють про-тоталітарний державний переворот. Як бачимо, афґаністанський уряд відразу сповнив це бажання Англії й СССР.

Положення Афґаністану є дуже важним для Англії, коли візьмемо під увагу англійсько-большевицькі воєнні співділання. Бо через Афґаністан веде найближчий шлях з Індії до советського Туркестану, який у критичний для большевиків час може стати одиноким для достави американської та англійської допомоги.

Афґаністан є буферною азійською державою, положеною між Індією, Іраном та Советським Союзом, яка має 6 і пів міліона населення й в яке входять афґанці, таджики та інші монгольські племена. Столицею держави є місто Кабуль, яке лежить у місці легкого переходу до Індії. В XIX. в. були в Афґаністані значні англійські впливи. В 1928 р. ці впливи та нагальна европеїзація країни викликали революцію, яка скінчилася вигнанням шаха Аман-Улага та крахом його про-анґлійської політики.

Німецькі впливи.

Від кільканадцяти літ Німеччина присвятила спеціяльну увагу цьому краєви та ріжними шляхами почала втискати свої впливи в політичне, культурне й економічне життя Афґаністану. Вони заважили на тому, що Афґаністан зачав війну з Індією в 1919 р., а якщо ця війна булаб вибухнула кілька літ скорше, то хто зна, як булаб закінчилася перша світова війна. Одначе, Німеччина була переможена та не могла доставляти Афґаністанови потрібних воєнних матеріялів.

Над відновленням давних афґансько - німецьких звязків працював там визначний німецький агент Оскар фон Нідермаєр, відграваючи для Німеччини ролю, подібну до тої, яку відгравав полк. Т. Е. Лоренс для Англії в Арабії. До своєї розпорядимости він мав великий штаб вишколених людей, які знають місцеві ділекти та звичаї. При помочі фон Нідермаєра ґен. Гавсгофер, найбільший німецький ґеополітичний стратеґ, кермував німецькою експанзією в Афґаністані. В тому йому допомагали німецькі військові та промисловці, які також мають широкі взязки в Афґаністані. Німецькі впливи в Афґаністані особливо великі в торговлі та економічному житті. Національний Банк Афґаністану кермувався майже виключно самими німецькими дорадниками. Цей банк скупчує в собі такі відділи як торговельний та промисловий, має монополь на заграничні трансакції та виключне право на імпорт цукру, хемічних та індустріяльних продуктів. Хоч загально вважають Афґаністан доменою европейських та американських впливів, однак під сучасну пору німці мали там велике число своїх спеціялістів, інжинірів, військових інструкторів, радієвих операторів і т. п. На кожній ділянці видно було німецьких „дорадників", а навіть сама столиця Кабуль також мала німецького „дорадника". Армія, що складається з 70,000 людей, є зорґанізована та вишколена німцями на німецький зразок. Ось те все тепер німці втратять, бо будуть з тих посад усунені й видалені з краю.

Економічні ресурси.

Економічно Афґаністан не є розвиненою країною і відсталою під оглядом загального поступу. Европейські конкуренційні впливи не допускали до цього поступу, бо заінтересовані потуги хотіли держати Афґаністан під своєю контролею, отже воліли мати темних та диких ніж просвічених таджиків. Шкіри є головним експортовим товаром. З тих шкір виробляють т. зв. астраханські футра. Афґаністан вивозить також дорогоцінні камені як рубіни й ін. До інших товарів належать килими, дерево та футра.

Тому два роки німецькі інжиніри відкрили копальні нафти в околицях Герату, що є другим по величині містом Афґаністану. До того міста доходить советська залізниця, як віднога головної транстуркестанської маґістралі. Це одинока залізна дорога в цілому Афґаністані. Вона може бути одинокою, що лучитиме Індію з СССР, якщо німцям удалось би захопити Кавказ.

Стратеґічні шляхи.

З Індії ведуть ще інші шляхи, які в разі потреби можуть заступити іранський шлях. З Британського Белюджистану, з пристані Карачі, біжить шлях аж до афґаністанської границі; звідтам йде битий шлях, добрий для самоходів, аж до Кандагар, одного з головніших міст Афґаністану. Звідтам біжить вона до згаданого вже Герату, що має получення з советським Туркестаном. З Кабулю біжать два шляхи до Туркменістану, один до міст Хіви й Бухари, а другий до Ташкенту. Ці шляхи можуть придатися Анґлії, якщо вона далі буде піддержувати Советський Союз. Ось у тому треба шукати причини, чому Велика Британія змагає мати рішальні впливи в Афґаністані.

М. Хвильовий.

Солонський Яр

Оповідання про українських партизанів.

I.

До слобожанських Млинків підійшли могутні ліси Полтавщини і за три верстви зупинилися.

Стоять стіною, хмуряться.

В гущавину доріжка по папороті, повз сизих кущів, до Солонського Яру.

Солонський Яр: яр і село.

В селі пахтить дубовим молодняком, стоїть над яром-селом, а нижче в проваллля поплентались стрункі й темні явори, і тільки за десять верстов виринають, щоб мовчазно відійти на захід, на південь.

Удень над селом сковзається клапоть перламутрових хмар, а вночі хмари зникають за проваллям, тоді Солонський Яр горить вогняницями — і ліс, і село, і небо.

Тоді горить, чарує папороть.

Солонський Яр — природня фортеця.

Солонські острожники казали:

— Є Холодний Яр, а це — Солонський Яр... Атож...

А в Млинківській волості скаржилися:

— І сукини ж сини! Прахвости! Чортового батька видереш їх відтіля.

Чухали потилиці. Збирались на сходку. Міркували. Іще чухали потилиці.

— Яку тут прахтіку зробили? Га? Запетлювали, як той казав...

...Коли приходить ніч, Млинки напружено дивляться на темну стіну полтавського лісу й чекають. Але не відомо, в яку кошару забредуть солонські вовки. Тільки вранці шумить село.

Вранці дізнаються, кого обібрано „до цурки".

...Стоїть могутній дуб на півдорозі до лісу, а до нього сіріє ранковий шлях, од вітраків перехиляється на ділянку молодняку.

...У немите вікно волосної ради дороги майже не видно.

Савко Гордієнко, безусий голова з гострим обличчям, подивився у вікно й підійшов до натовпу.

— Ну що? І сьогодні обібрано кого?

— А як же: Матвія Юхименка.

Підійшов ще один селянин і безпорадно розвів руками:

— Не інакше, як дивізію треба сюди.

Притакують.

У кімнаті смердить архівним папером, а писарчуки перами риплять.

Савко вдарив себе по чолі:

— От напасть... Прийдеться воювати.

Згодились.

— Дивіться, вам видніше... А що напасть — то правда.

Але Савин сусіда попередив:

— Ти гляди, Савко, пять предсідателів ухекали, то... може й тебе отправлять на той світ. Це, брате, тобі не австріяка.

...А в село із Солонського Яру вилазили постаті й зникали за тинами. Іще чути було там про Савка:

— Така йому фортуна: плохий буде — хай головує, а зачепить — лихо буде...

...Над Солонським Яром розтанув останній промінь, у лісі почало темніти. Із півночі попливла хмара, теж ішла на захід.

...Пахло дубовим молодняком.

II.

„...Наказую негайно виловити банду, що в Солонському Яру. Отряда прислати не можу, бо майже всі люди в розїздах".

Такий папірець від повітового військового комісара.

Савко подумав: „Дійсно пора".

Зібрав міліціонерів:

— Гайда!

Міліціонери — старі партизани, дух партизанщини глибоко сидить.

Рудий міліціонер, старшина, каже:

— А що, того... можна буде в Солонівці самогону... Чуєш, Савко?

Голова не чує, задумався. Думає він, що йому робити: острожників, звичайно, на селі не застанеш, а солончани своїх не видадуть.

...Скоро вїхали в ліс.

Коні наставили вуха й прислухаються до луни, що гулко йде в гущавину від ударів копит.

Глухі столітні ліси Полтавщини і чогось тут журливо.

Насторожились кущі, тріщать гілки. Іноді коні збочують, і тоді шелестить листя на ввесь ліс.

Рудий міліціонер поліз за кисетом, а другою рукою порівняв свойого коня з Савчиним.

— Слухай, друже, може не будемо тривожити їх, уладнаємо?

— Це кого? Солончан?

— Авжеж!

Савко сказав:

— Наказ єсть з уїзду. Ніззя.

— Ага... Ну, то інше діло.

А потім погладив корявою рукою коростяву шию свойого коня.

— Слиш, Савко! Кажуть по ґазетах — румунський король селянам слабоду проголосив?

— А тобі що з того?

— Та як же: все-таки слабода...

(Дальше буде).

ЩО ЗРОБЛЕНО В СПРАВІ ОБОРОНИ

Президент жадає зміни закона про невтральність.

Президент жадає, щоби конгрес змінив деякі части закона про невтральність, та, щоби зовсім зніс шестий уступ того зокона, який забороняє узброювати торговельні кораблі. Президент сказав, що це „треба зробити негайно, без ніякої проволоки...", бо „ми не дозволимо на те, щоби Гітлер диктував, якими водами мають плавати наші кораблі..."

Президент заявив, що від того часу, як закон про невтральність увійшов в життя, відносини так змінилися, що закон про невтральність вже не може бути ефективним. Вже прийшла крайна пора, сказав президент, „щоби наш край перестав гратися з Гітлером, а щоби поставився до нього серіозно". Злучені Держави не повинні дозволити на те, щоби їх „примушувано ховати американські кораблі за прапори сестрінних республик".

„Більша часть потрібного воюючим державам матеріялу, на вивіз якого конгрес дав свою згоду, доходить в призначене місце", сказав президент, „але багато з того таки йде у воду. А як збільшиться наша продукція і як буде вже вінчена будова нових кораблів, тоді ми будемо примушені доставляти американські вироби під американським прапором".

Поміч Англії і Советам.

Американський Червоний Хрест повідомив Англію, щоби Англійський Червоний Хрест негайно вислав до ССCP 800 тон медикаментів. А за те Американськийй Червони Хрест вишле до Англії свої.

Ціни.

Департамент Праці видав заяву, що від половини місяця серпня до 15-го вересня ціни на споживчі продукти піднеслися на 2.6 відсотків, так саме, як були в січні 1931. р. Комісар Еліот говорить, що від початку до тепер, ціни на споживчі продукти піднеслися на 29. відсотків, а ціни на фармерські продукти піднеслися на 43.1 відсотків. В часі попередної світової війни ціни на споживчі продукти були піднеслися на 18.6 відсотків.

Адміністратор Гендерсон, який контролює ціни, сказав, що мусить бути ухвалений такий закон, на основі якого можнаб було ефектовно контролювати ціни в Америці. „А треба це зробити тому, бо ціни на споживчі продукти почали підноситися в самім початку війни і хто знає, чим то всьо може скінчитися". Дальше Гендерсон сказав, що в місяці серпні цього року всьо подорожіло на сім з половиною відсотків більше ніж було в серпні 1939 року. Від місяця марта до тепер ціни піднеслися на пять відсотків.

Першенство.

Рада розділювання будівельного матеріялу і сирівців постановила, що від тепер не можна буде розпочинати ні приватних ні публичних конструкцій, якщо це не є конечним для здоровля або безпеки загалу. Вона дальше говорить, що тепер взагалі не можна зуживати такого матеріялу, який може придатись на виріб таких річей, які є потрібні на оборону краю. Ця постанова відноситься не тільки до приватних осіб, але й до державних та громадських інституцій. Вона покриває конструкцію федеральних, стейтових і муніципальних будинків, доріг; уліпшування приспаней та будову мешкальних і комерційних домів. Але, якщо будова вже почата, то ця рада зробить все можливе, щоби такий будинок докінчити.

СПАБ вже дав дозвіл на будову 228 комерційних літаків, очевидно, з тим застереженням, що військові власти можуть забрати їх кожної хвилі, якщо цих літаків їм буде потрібно.

Будуть лікувати нездібних до військової служби хлопців.

Президент Рузвелт оголосив плян, на основі якого мається „придбати" до армії 200,000 молодих хлопців, яких асентирункові комісії відкинули тому, що уважали їх фізично не здібними. Асентирункові комісії відкинули в Америці міліон людей, яких вони уважали фізично не здібними, але на основі вище згаданого пляну можна буде придбати до армії 200,000. Федеральне правительство зобовязуєтся платити за лікування й направу зубів тих молодих людей, які, на думку місцевої асентирункової комісії будуть, після лікування, здібні виконувати військову службу. В цій справі будуть кооперувати федеральні, стейтові і місцеві власти. Показалося, що половина тих людей, які ставали до бранки були кепського здоровля.

Поборова комісія заявляє, що від початку січня зареєстрованих до військової служби людей оглядатимуть тільки раз — військові лікарі. Тепер їх оглядають лікарі місцевих асентирункових комісій, а опісля ще лікарі військові.

Повітряна фльота.

ОПМ проголошує, що у вересні здобуто рекорд в будованні воєнних літаків. Вироблено 1,914. Міністерство війни постановило дати військовим кадетам при авіяції по 30 годин кредиту за науку літання перед тим, ніж їх покликано до війська. Це до половини приспішить час на те, щоби при військовій авіяції здобути крила. На побережжі моря від Бостону до Саванни відбувся удаваний напад повітряної фльоти. Роблено це тому, щоби переконатися чи цивільні вартові є здібні зауважувати в повітрю літаки і, чи є удосконалена система порозуміння між ними.

Курси доглядування хорих.

Заряд Червоного Хреста оповістив, що в наступнім році він хоче перевести курси навчання, як доглядати дома хорих. Науку побиратимуть пів міліона американських господинь. Курси триватимуть 6 тижнів теоретичної і практичної науки. Ними буде проводити директор публичного здоровля в Міннесоті, пані Олівія Петерсен.

Праця.

Назначений президентом комітет до того, щоби наглядати, чи при найманні до праці людей не діється кому кривда просить, що як така кривда кому діється тільки тому, що він має інакшу краску тіла, належить до інакшої церкви, рас, або є інакшої національности, то хай такий чоловік дасть негайно про це знати до Вашингтону, а згаданий комітет переведе слідство і постарається кривду направити. Робітничий відділ при ОПМ видав нові квестіонарі, щоби при їх помочі місцеві федеральні бюра праці могли точно установити як стоїть справа в тих місцевостях, де закрито фабрики з браку сирого матеріялу. ОПМ вже повідомило міністерство війни, що 34 фабрики виробу машин до прання зголосилися, що вони, щоб не закривати фабрик через недостачу сирових матеріялів, готові виробляти річи для оборони краю.

Робітнича дисципліна.

Президент порадив конвенції АФП в Сіятл, щоби в такий час, як тепер робітники „не виходили на страйк перед тим заки віддадуть в руки федеральних органів ту справу через яку зайшло непорозуміння". Президент також сказав, що робітничі організації повинні тепер перестати сваритися між собою і спільними силами працювати для оборони краю. Секретарка департаменту праці Перкинс сказала делегатам, що „булоб добре, якби робітничі організації в Америці завели в себе дисципліну". Вона звернула увагу, що час вже перевірити старі способи принимання до юнії нових членів, знизити вступне, поправити постанови про „клоз шап", „клоз мембершип", і так далі. Справа стоїть так, що як робітник не належить до юнії, то він не може дістати роботи, а до юнії не має защо вступити. Тому треба справу направити".

Безпека.

Промовляючи на зібранні товариства краевої безпеки, секретар Накс сказав, що вбитий або ранений робітник у фабриці є такою самою втратою тепер, як убитий або ранений вояк. Бо тепер нема часу вчити робітника нового ремесла. Він сказав, що у стра-

ченім раненими робітниками часі в минулім році, можна було збудувати 45 воєнних кораблів, 75,000 воєнних літаків, або 15,000 бомбовиків.

Продукція.

Директор ОПМ, Кнудсен, сказав, що мимо збільшення в Англії й Америці продукції воєнного матеріялу, націсти „ще довго будуть мати перевагу виробництва деяких воєнних матеріялів". Головний статистик ОПМ, Мей, сказав в радіо в Ню Йорку, що Злучені Держави вживають на оборону всього 15% своїх ресурсів. Канада й Англія вживають на свою оборону 50% ресурсів. Мей сказав, що якби Америка хотіла йти слідами Англії і Канади, то вона мусілаб зробити драстичну переміну в індустрії. Наприклад, замісць того, щоби вироблятитижнево по 50,000 автомобілів, треба виробляти тільки одну тисячу на тиждень. Тодіможнаб до чогось дійти.

Загранична торговля.

Президент сказав 28. конвенції представників заграничної торговлі в Ню Йорку, що для того, аби по скінченій війні на світі запанував довготревалий мир, то основою торговельних взаємин мусить бути рівне і справедливе трактування всіх держав і народів. Підсекретар стейту Веллес, заявив, що одним з економічних засобів мира після цеї війни, буде така торговельна угода, якої придержувалися Злучені Держави перед війною. Підсекретар торговлі Четфільд-Тейлор сказав, що „ми не повинні повторяти помилок Версайського мира, який був зробив тільки територіяльні і політичні переміни, а на економічну відбудову й підвалини розумної торговлі — ніхто навіть уваги не звертав". Англія й Америка мусять показати дорогу розумної торговлі, бо вони мають природні багатства, капітал і засоби виробництва. Все це є необхідне для заведення на світі економічного справедливого ладу.

Поміч Полудневій Америці.

Завідуючий між-американськими справами, Ракефелер, сказав оноді в Бостоні, що Злучені Держави „закупили в 20 републиках Полудневої Америки увесь товар, який вони продавали на європейських ринках". Тому імпорт з Полудневої Америки тепер піднісся з $450,000,000 до одного біліона річно. Сімсот міліонову позичку, яку держави Полудневої Америки дістали в Злучених Державах, вони вживають на розбудову індустрії і поправу рільництва, „за які варта воювати". Ракефелер сказав, що усіх позичених їх грошей, тільки $37,000,000 вони ще не звернули, але треба також мати на увазі, що не всі були їм у відповідний спосіб видані.

(Інформації до статті „Що зроблено в справі оборони" взято з урядових джерел. В них є огляд подій за минулий тиждень включно до пятниці. — ФЛІС).

БУДУТЬ ЗИМУВАТИ.—Американські маринарі й британійські вояки будують на Ісляндії доми, котрі мають бути охоронищем для американських вояків у тому холодному краю. Хати будовані так, що сніг буде зісуватися з даху.

ВРЯТУВАЛИСЬ З ОБІЙМІВ МОРЯ

ЛІЗБОНА. — До одного португальського порту корабель привіз трьох британійців, що врятувались з іншого корабля, затопленого німецькою субмариною. Вони плавали по широкім морі цілий тиждень, аж доки їх не підняв інший, португальський корабель. Зпочатку їх усіх було 11. Всі вони зачепились на маленьку дарабу і так держались на поверхні. Вода поволі їх по одному змивала і залишилось лиш трьох.

Як Поширюють Історію України?

(У тій рубриці подаватимемо імена тих осіб чи товариств, що будуть закуповувати Історію України для американських інституцій чи американських визначних людей).

Філядельфія, Па. — Окружна Рада Відділів Союзу Українок Америки замовила один примірник „Історії України" М. Грушевського в англійській мові з тим, щоб, як пише секретарка А. Сивуляк, віддати цю книжку для одної з міських бібліотек.

Ньюарк, Н. Дж. — І. Пасічник переслав $8 на два примірники „Історії України" з призначенням для публичних бібліотек в Ньюарку і Ірвінгтоні з тим, щоби на картці зазначити, що це дар від української презвітерської церкви в Ньюарку.

DEFENSE BONDS QUIZ

Q. Just what is inflation and how can it be minimized?

A. Inflation is a decrease in the buying power of the dollar caused by a rising cost of living. This, in turn, is brought about by a heavy public demand, resulting from a rapid increase in the national income, for things which cannot be produced in large enough quantities. Every citizen can help minimize inflation by buying Defense Bonds and Stamps.

Q. How can I get cash for my Defense Savings Stamps if I should need to redeem them?

A. Go to any post office.

NOTE:—To buy Defense Bonds and Stamps, go to the nearest post office, bank, or savings and loan association; or write to the Treasurer of the United States, Washington, D. C. Also Stamps now are on sale at most retail stores.

ПОВОЄННА ЕВРОПА В ОЧАХ НАЦІВ

Німецький міністер економіки, який в Римі разом з італійцями укладає новий економічний уклад в Европі, заявив, що по закінченні війни Італія дістане вплив на Середземнім морі. Цілий европейський континент буде зроблений самовистарчальним, хоч буде також вести вимину продуктів з рештою світу. Золото гратиме другорядну ролю. Все це, очевидно, лише у випадку, як виграють держави „осі".

УКРАЇНСЬКА ЖІНКА В КОЗАЦЬКУ ДОБУ

5)

Свавільна полковниця.

Коли вже згадуємо про відємні наслідки жіночої свободи, то треба згадати, що були серед жінок такі, які дуже надуживали своїх прав. Ось наприклад така полковниця Уляна Милорадович, з дому Бутович, яка розпоряджалась у полку*) як в себе в хаті. Так що вкінці гадяцька старшина звернулась до гетьмана Апостола зі скаргою і просила „аби пані полковниця не вмішувалась до справ полку, не безчестила старшини, судів не судила, декретів старшиною підписаних не нищила, власних наказів по полку не розсилала і жінок не безчестила".

Ця сама полковниця відома була зі своїх знущань над підданими-селянами. Дуже характеристичний лист її до управителя її маєтку, що вона дістала в посаг. „Семене, слуго наш — пише вона там — ти пишеш, що городяне дуже тіснять наших людей на полях, тому наказую тобі не вступатись і по можности від них відбиватись". При цьому дає практичну пораду, що колиб ті городяне зграбували в маєтку 10 коней, то управитель має зграбувати в них 20.

Родинне життя.

Ці темні явища в житті тодішнього українського жіноцтва не мусять звичайно затемнювати додатніх впливів свободи і рівноправности, якими користувались тогочасні жінки. Може ніде не позначились ці впливи так корисно як у родинному житті. Ми цілком не перебільшимо, коли повторимо за одним з істориків, що тодішні шлюби, шлюби поміж двома цілком рівновартними і свобідними особами, відзначались сталістю і мирним, спокійним співжиттям. Жінка була здебільша дійсною повіреною чоловіка і товаришем його на життєвому шляху. І як воно могло бути інакше, коли чоловік більшу частину свого життя проводив у походах? Хтож мав заступати його вдома, як не жінка? Тогочасні архіви полишили нам багато документів про те, що коли не було чоловіка, на жінці лежала ціла складна машина управи домом і маєтками, які досягали часто поважних розмірів. На ній лежав обовязок повідомляти відсутнього чоловіка про все, що робилось вдома. Звичайно в ті часи зустрічаємось з родинними драмами, розводами, тощо, але коли і де цього немає? Але щось більше як звичайна формальність говорить до нас зі заповіту старого вояка, ветерана багатьох походів, чернигівського полковника Якова Лизогуба. Заповідаючи синові своєму маєтки, цей старий вояк застерігається, що син має право володіння лише під умовою, аби син „при жінці моїй, а своїй матці единокупно жив", аби її ні в чому „ховай Боже не дратував", аби „оную чтив, шанував і поважав і в усьому слухав".

Назагал роля жінки в родині довший час була домінуюча. На жінках, окрім господарства, лежала справа виховання дітей. Це виховання вже на початках XVIII. століття далеко не було примітивне. Коли мати була письменна, то вона сама вчила дітей грамоти або підшукувала дітям вчителя, який дуже часто виконував теж обовязки домашнього секретаря — писав в імені господині запрошення на всякі родинні свята, тощо. Пізніше сини їхали продовжувати освіту до Київської Академії або якоїсь колеґії, в Чернигові чи Переяславі. Листи, які зберегла нам історія, свідчать, що вже дорослі сини в багатьох справах зверталися до матерей, як до голови дому, особливо коли батька вже не було.

У справах одружіння дітей теж батьки, в першу чергу мати, мала рішальне слово. Цікава подробиця, що довший час зберігався звичай у старшини в справах одружіння дітей питали за апробатою в гетьмана.

Освіта жіноцтва.

Згадали ми про те, що жінки старшини козацької були й письменні. Один з кращих дослідників старої гетьманщини, Олександер Лазаревський, твердить категорично, що загал жіноцтва не вмів писати і читати. Але багато вже занадто песимістичних осудів Лазаревського дочекались свого спростування. Так само вимагає певної ревізії це його твердження. Коли у 1654, отже в першій добі Хмельниччини, через Україну переїздив вчений сирієць, Павло з Алеппу, то у своїх подорожніх записках занотував, що у жіночому манастирі Вознесення у Києві бачив дівчат, які там виховувались. Всі ці дівчата — *пише він* — „вміють читати, знають фільософію і льоґіку і пишуть на ріжні теми". Дивно булоб, щоб освіта жіноцтва впала пізніше так низько. Тим більше, що знаємо про те, що бували випадки, коли мати сама вчила дітей початків грамоти.

„Цнотливість".

Якжеж виглядала в козацькі часи справа моральности жіночої, або „цнотливости", як говорилось тоді? На це в нас досить мало документів про відносини у вищих верств. Воно і зрозуміло. Зате більше знаємо про прогріхи проти „цнотливости" в нижчих верствах — козацтва, тощо. Тодішнє законодавство, досить гуманне в інших справах, загрожувало найгострішими карами аж до тортурів і смертної кари включно за прогріхи проти засад моралі. Але всеж постійно судам доводилось мати до діла з такими справами. Про це цікаві можуть найліпше переконатись з книжки Ореста Левицького „По судах гетьманщини". Але цікаво, що героїнями тих процесів є найчастіше вдови, яких у ті часи постійних воєн було чимало. Зате дуже рідко ними бувають дівчата.

До нас дійшов примірник духовного твору, на марґінесі якого його власник, з певністю чернець з часів Мазепи, робив свої примітки. Там до уступу про шлюб, де автор пише, що головне у шлюбі це вірність, чернець цей додає меляхнолійну увагу „рідко і то буває". Алеж чернець у таких справах може бути занадто строгим суддею.

На загал треба ствердити, що мораль українського суспільства у старій гетьманщині стояла досить високо. У цьому відношенні воно було без порівнання здоровіше, аніж хочаби тогочасна польська шляхта, особливо на її верхах.

(Кінець буде).

*) Треба мати на увазі, що „полк" і „сотня" в гетьманщині це не були військові, лише адміністративно-територіяльні одиниці, так, як воєвідство, староство. Полковник і сотник, хоч підчас війни командували військом зі своєї території, але рівночасно були адміністративними, як тепер воєводи і старости.

МОЛОДИЙ УТІКАЧ. — Зо своїми родичами приїхав американським кораблем „Екзетер" 3-місячний Пітер Кнавт. Батько був берлінським кореспондентом американських газет, мати коштувала німецьких концентраційних таборів.

ШИНКИ И АСБЕСТ. — Томі Менвил, що одідичив фабрики для виробу асбеста, заручився з Барбарою Бенистер, що одідичила велику фабрику шинок.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

АРНОЛД, ПА.

Поширити всюди „Історію України".

Члени відділу 296 У. Н. Союзу ухвалили на місячних зборах висиґнувати від відділу $12 на закупно трьох примірників довго ожиданої історії України в анґлійській мові й призначити їх по одному для місцевої публичної бібліотеки, для конґресмена Ж. Келі й для Слипері Рак Каледжу, де вчиться багато молоді, що є з українського роду. Нам здається, що не треба пригадувати, що це є обовязком усіх відділів У. Н. Союзу подбати, щоб така цінна книжка, що є великою памяткою культурної праці Батька Союзу, була використана для освідомлення американського загалу щодо України, з якої походимо і якою дорожимо. Це є правдиві інформації про Україну. Це наука, з якою можна всюди показуватись і на яку можна покликатись.

За Відділ: **І. Балабан**, голова; **В. Кузмира**, секретар.

Добро, яке ти зробив, не пропаде, хотяй ти і забув про нього.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 14. жовтня 1941, року померла в Перт Амбой, Н. Дж., по довгій недузі членкця Тов. Зап. Січ, від. 155.,

ГАЛИНА ПЕТРІВ.

Покійна походила зо села Долиняни, повіт Рогатин, Галичина. Вступила до У. Н. Союзу в 1914. році. Прожила 67 літ.

Покійна полишила в смутку троє подружених дітей: Івана, Марію й Софію і пятеро внуків.

Похорон відбувся в пятницю, 17. жовтня, з дому жалоби до української гр. катол. церкви, а відтак на парохіяльний цвинтар, при участи родини, знайомих і членів від. 155.

Нехай прибрана земля Вашингтона стане їй легкою, як перо!

Андрій Яричевський, секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ. — Збори Сестрицтва Любов, від. 177., відбудуться в неділю, 26. жовтня, в годині 1. пополудні, 18 Пілґрім ул. Прошу членів місцевих і позамісцевих явитися начас; є справи, котрі треба полагодити. — Ст. Саска, секр.

Вколення комаря не буде таке докучливе, якщо вкушене місце потремо звичайним милом до прання.

СТРАХ ПЕРЕД ІНФЛЯЦІЄЮ В НІМЕЧЧИНІ

СТОКГОЛЬМ. — В Німеччині серед широкого населення запанував великий страх перед інфляцією, подібною до тої, що була по попередній світовій війні. Внаслідок цього страху населення старається позбутись грошей і за них щось купити. Влада завзято поборює цю фінансову паніку і до тих, що її викликують, примінено тяжкі кари.

Один з найскорших скоків легкопадом (парашутом) зроблено зо Статуї Свободи.

Морська миля є довша від континентальної милі; вона має 6,800 стіп, а континентальна миля має 5,280 стіп.

Слимаки (равлики) уважаються французами найбільшими присмаками.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМ САМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ, ЦЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БІЗНЕСМЕНІВ.

ТАРЗАН, ч. 426. Легкий стріл.

Старий Слава в тій боротьбі поставив собі за ціль одне: за всяку ціну зглядити зо світу зненавидженого Тарзана.

З великим вирахованням і розвагою він оглянув положення і опісля скрився сам за пень грубого дерева.

Недалеко перед ним Тарзан завзято змагався з дикунами. Саме тепер його спина була повернена до Слави.

Спокійно, щоб не схибити ціли, Слава наложив на тятиву свого лука стрілу і вимірив її до Тарзана. Це був легкий стріл.